

ИНВЕСТИЦИЯВИЙ ЖОЗИБАДОРЛИК ХУСУСИДАГИ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР ТАЛҚИНИ

Ниязметов Мансур Рузматович

*«International School of Finance,
Technology and Sciences»
МЧЖ институти ректори
E-mail: director@isft.uz*

Маматов Баходир Сафаралиевич

*Иқтисодиёт фанлари доктори
«International School of Finance,
Technology and Sciences» институти доценти
E-mail: bahadir_mamatov@mail.ru*

Аннотация

Мақолада инвестицияларнинг роли ва инвестициявий жозибадорлик тушунчасининг илмий-назарий асослари, хусусан, инвестициявий жозибадорликнинг мазмуни, моҳияти, ўзига хос хусусиятлари тадқиқ қилинган ва илмий хулосалар шакллантирилган. Инвестициявий жозибадорлик, инвестициявий фаоллик ва инвестициявий муҳит тушунчаларининг ўзаро боғлиқлиги таснифланган ҳамда инвестициявий жозибадорликни белгиловчи омиллар аниқланган.

Калит сўзлар: инвестиция, инвестиция фаолияти, инвестициявий фаоллик, сармоя, капитал қўйилмалар, моддий ва номоддий бойликлар, жозибадорлик, инвестициявий муҳит, инвестициявий риск, инвестициявий салоҳият, инвестицияларни жалб этиш.

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ВЗГЛЯДОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ

Ниязметов Мансур Рузматович

*ректор институти ООО «International
School of Finance, Technology and Sciences»
E-mail: director@isft.uz*

Маматов Бахадыр Сафаралиевич

*доктор экономических наук
доцент института «International
School of Finance Technology
and Science» LLC,
E-mail: bahadir_mamatov@mail.ru*

Аннотация

В статье рассматривается роль инвестиций и научно-теоретические основы понятия инвестиционной привлекательности, в частности, раскрывается содержание, сущность, специфика инвестиционной привлекательности, формулируются научные выводы. Были классифицированы взаимосвязи понятий инвестиционной привлекательности, инвестиционной активности и инвестиционной среды, а также выявлены факторы, определяющие инвестиционную привлекательность.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная активность, капитал, капитальные вложения, материальные и нематериальные активы, привлекательность, инвестиционная среда, инвестиционный риск, инвестиционный потенциал, привлечение инвестиций.

**INTERPRETATION OF SCIENTIFIC AND THEORETICAL VIEWS
ON INVESTMENT ATTRACTIVENESS**

Niyazmetov Mansur Ruzmatovich

*Rector of the Institute «International
School of Finance,
Technology and Sciences» LLC
E-mail: director@isft.uz*

Mamatov Bahadir Safaralievich

*Doctor of Economics,
Associate Professor of the «International
School of Finance Technology
and Science LLC.
E-mail: bahadir_mamatov@mail.ru*

Annotation

The article examines the role of investment and the scientific and theoretical foundations of the concept of investment attractiveness, in particular, reveals the content, essence, specifics of investment attractiveness, and formulates scientific conclusions. The interrelations of the concepts of investment attractiveness, investment activity and the investment environment were classified, and the factors determining investment attractiveness were identified.

Keywords: investments, investment activity, investment activity, capital, capital investments, tangible and intangible assets, attractiveness, investment environment, investment risk, investment potential, investment attraction.

Кириш

Жаҳонда инвестиция муҳитини янада яхшилаш ва унинг жозибadorлигини ошириш, хорижий инвесторлар учун молиявий имтиёзларни жорий қилиш ва махсус иқтисодий зоналарни ташкил этиш, тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни фаол жалб қилиш ва халқаро инвестициялардан самарали фойдаланишга қаратилган илмий изланишларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти (БМТ)нинг Савдо ва ривожланиш бўйича конференциясининг (UNCTAD) янги маърузасида қайд этилишича, «2022 йилда халқаро бизнес ва халқаро инвестициялар учун глобал муҳит кескин ўзгарди. Украинадаги уруш – пандемиянинг давом этаётган таъсирини янада кучайтириб, дунёнинг кўплаб мамлакатларида озиқ-овқат, ёқилғи ва молиявий инқирозни келтириб чиқармоқда. Натижада, инвестициявий муҳитнинг ноаниқлиги 2022 йилда глобал тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар оқимида салбий таъсир кўрсатмоқда. 2022 йилнинг биринчи чорагида инвестиция лойиҳалари сони 21 фоизга, халқаро лойиҳавий молиялаштиришга оид битимлар сони 4 фоизга камайди» [3]. Бундай тенденция халқаро инвестициялар учун рақобатлашиш борасида мамлакатда бизнес муҳитининг янада яхшиланишини ва инвестициявий жозибadorлигининг оширилишини тақозо этади.

Инвестициявий жозибadorлик ва уни янада ошириш масаласи мамлакатимизда инвестициявий фаолликни таъминлаш, хорижий инвестицияларни, айниқса, тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб қилиш, янги иш ўринларини яратиш, интенсив тараққиётни таъминлаш ва меҳнат унумдорлигини ошириш, асосий капитални янгилаш ҳамда ишлаб чиқаришга замонавий техника-техника технологияларни ўзлаштиришда ҳал

килувчи рол ўйнайди. Шу муносабат билан «мамлакатда инвестиция муҳитини янада яхшилаш ва унинг жозибadorлигини ошириш, келгуси беш йилда 120 млрд долл., жумладан 70 млрд долл. хорижий инвестицияларни жалб этиш чораларини кўриш» [2] масаласи 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида муҳим устувор вазифа сифатида белгилаб олинди.

Шундай экан, икки мустақил сўздан иборат бўлган бу иборанинг мазмун-моҳияти нимани англатиши, унинг негизда нима(лар) ётиши, уни тилга олганимизда кўз ўнгимизда нима(лар) гавдаланши, моҳиятан «инвестициявий жозибadorлик» ўзи нима эканлиги, бу ибора нималарни қамраб олиши зарур ва уни идрок этиш (тушуниш) жараёнида нималарга эътибор бериш каби масалалар уз ечимини топиши лозим.

Адабиётлар шарҳи

Иқтисодий адабиётларда инвестициявий жозибadorлик ва уна янада яхшилаш масаласи бир қатор хорижлик ва маҳаллий иқтисодчи-олимлар томонидан тадқиқ этилган. Жумладан, инвестицияларнинг назарий асослари, инвестиция муҳити ва унинг жозибadorлиги, хорижий сармояларни жалб қилишнинг илмий-назарий асослари, минтақанинг инвестициявий жозибadorлиги, ҳудудларнинг инвестицияларни жалб этувчанлигини ошириш омиллари, ҳудудларда инвестициявий фаолликни таъминлаш масалалари иқтисодчи-олимлар Э. Долан, Дж. Кейнс, Кэмпбелл Р. Макконнелл, Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус, Й. Шумпетер, Л. Агаева, В. Анисимова, Г. Литвинцева, М. Насрутдинов, Л. Юзвович томонидан тадқиқ қилинган.

Маҳаллий иқтисодчи-олимлардан А. Вахабов, Т. Маликов, Д. Ғозибеков, Х. Имомов, Ш. Мустафақулов ларнинг илмий ишларида инвестиция фаолияти таҳлили ва молиялаштириш амалиёти, инвестиция муҳити ва унинг жозибadorлигини ошириш омиллари, хорижий инвестицияларни кенг кўламда жалб қилиш, ҳудудларда инвестиция жараёнларини фаоллаштириш масалалари бевосита ва билвосита тадқиқ қилинган.

Ушбу мавзу доирасида амалга оширилган илмий тадқиқот ишлари ва олиб борилган илмий-назарий изланишларда, айнан, инвестициявий жозибadorлик тушунчасининг асл мазмун-моҳияти комплекс ва тизимли тарзда тўлиқ ўрганилмаган.

Таҳлил ва натижалар

Биринчидан, «инвестициявий жозибадорлик» тушунчаси анча мураккаб маънога эга бўлиб, биринчиси назария ва амалиётда халқаро атама сифатида дунёнинг барча халқлари тилида унинг ўзаги ўргармасдан бир хил ва бир маънода қўлланилади. Фақат у ёки бу тарзда унга қўшиб айтиладиган қўшимчалар ўзгариши мумкин, холос. Иккинчиси, яъни «жозибадорлик» тушунчаси ўзбек тилида нисбатан камроқ ишлатиладиган сўздир. Шу нуқтаи назардан ушбу сўз бирикмасининг замирида, негизида нималар ётганлиги ва моҳиятан у нималарни билдириши мумкинлигини англаш мураккабдир.

Иккинчидан, Ўзбек тилининг изоҳли луғатида «инвестиция (нем. *investition*, лот. *investire* – кийинтирмақ, сарпо бермоқ) – мамлакат ичкарасида ёки чет элда фойда кўриш мақсадида бирор корхонага, иқтисодиётнинг муайян тармоғига капитал қўйиш, киритиш ва шундай капиталнинг ўзи» [4] сифатида ифодаланган. Ўзбекистон миллий энциклопедиясида инвестиция – (лот. *investio* – ўраш) – иқтисодиётни ривожлантириш мақсадида ўз мамлакатидан ёки чет элларда турли тармоқларга, ижтимоий-иқтисодий дастурларга, инновация, тадбиркорлик лойиҳаларига узоқ муддатли капитал киритиш (қўйиш). Пулнинг вақт (замон)га боғлиқ қиймати назариясига кўра, инвестиция келажакда наф олиш мақсадида маблағлар қўйишдир. Инвестиция капитални муайян муддатга боғлашни ёки банд қилишни билдиради. Бундан асосий мақсад капитал қийматини сақлаб қолиш ёки бўлмаса капитал қийматини вақтда ўстириб боришдир. Иқтисодий мазмуни жиҳатдан инвестиция турли фаолиятларга сафарбар этилган моддий, номоддий бойликлар ва уларга бўлган ҳуқуқларни акс эттиради» [5].

Амалдаги қонунчиликда «инвестициялар – инвестор томонидан фойда олиш мақсадида ижтимоий соҳа, тадбиркорлик, илмий ва бошқа фаолият турлари объектларига таваккалчиликлар асосида киритиладиган моддий ва номоддий бойликлар ҳамда уларга бўлган ҳуқуқлар, шу жумладан интеллектуал мулк объектларига бўлган ҳуқуқлар, шунингдек реинвестициялар» [5] сифатида таърифланган.

Ўз замонасининг буюк иқтисодчилари томонидан: «инвестициялар – келгусида (эхтимол номуайян) қийматлик олиш мақсадида ҳозирги вақтда муайян қийматликдан воз кечиш» [6]; «инвестиция – бу моддий захираларнинг кўпайиши, ишлаб чиқариш воситаларининг жамғарилиши ва ишлаб чиқаришга йўналтирилган харажатлар» [7]; «инвестициялар – қўйилманинг келгусида ўсишини таъминлаш мақсадида бугунги

истеъмолдан воз кечиш» [8]; «инвестиция – ишлаб чиқариш даври давомида пайдо бўлган капитал қўйилма қийматининг жорий ўсиши. Бу ўша даврдаги фойданинг истеъмол учун ишлатилмаган қисми» [9] сифатида эътироф этилган.

Бундан кўринадики, инвестициялар қиймат категорияси нуктаи назаридан келгусида номуайян қийматлик олиш мақсадида ҳозирги вақтдаги муайян қийматликдан воз кечиш, бугунги истеъмолдан воз кечиш ҳисобига жамғариш, уни кўпайтириш, капитал харажатларни англатади. Инвестициялашнинг асосини жамғармалар ташкил этиши қайд этилган. Шунингдек, инвестицияларнинг мазмунига макро ва микро даражада ёндашилган бўлиб, инвестициялар фойда олиш ёки бошқа самараларга эришиш мақсадида моддий ва номоддий объектларга жойлаштириладиган барча турдаги бойликлар, шу жумладан, мулкый ҳуқуқлар, шунингдек асосий фондларни барпо этиш ва модернизация қилишга йўналтирилган капитал қўйилмаларни ифода этади. Қолаверса, инвестициялар даромад олиш ва бошқа ижобий самарадорликка эришиш мақсадида тадбиркорлик объектларига ва бошқа фаолият турларига қўйиладиган пул маблағлари, қимматли қоғозлар, технологиялар, машина-ускуналар, мулкый ҳуқуқлар, интеллектуал бойликлардан иборатлиги қайд этилган. Шунингдек, капитал қийматини сақлаш ва уни кўпайтириш, капиталнинг ҳаракатланиш жараёнига жалб этилишига инвестициялар сифатида қаралмоқда. Демак, фойда олиш мақсадида капитални ҳаракатлантириш (жойлаштириш, киритиш)нинг ўзи инвестициянинг моҳиятини ифодалайди. Чунки, барча шакл ва кўринишдаги бойликларнинг фойда олиш мақсадида тадбиркорлик ҳамда фаолиятнинг бошқа турлари объектларига қўйилишининг ўзи инвестицияларнинг моҳиятини очиб беради.

Учинчидан, она тилимизда қўлланилиб келинаётган «жозибаторлик» сўзи, фақат сўзларнинг ўзига эътибор бериладиган бўлса, араб ва форс тилидаги сўзлар бирикмасидан ташкил топган бўлиб, у «ўзига мафтун этишлик», «ўзига жалб этишлик» маъно-мазмунларини англатади. Хусусан, бунда: 1) «жозиб – ўзига тортувчи, мафтун қилувчи, ўзига жалб этувчи; 2) жозоба – ёқимлилиқ, дилбарлик, малоҳат; 3) жозибатор – жозобага эга, мафтун этувчи, ўзига тортувчи, мафтун қилувчи, жозибали; 4) жозибаторлик – ўзига мафтун этишлиқ, ўзига жалб этишлиқ» [10] каби сўзларнинг ҳам қандай маъно-мазмун англатиши мумкинлигига эътибор бермоқ зарур. Турли иқтисодий адабиётларда инвестициявий жозибаторлик «инвестициялар самарадорлигининг таъминланиши ифодаси», «мавжуд хатарлар ва

инвестиция салоҳияти билан шаклланган ҳудудий иқтисодийнинг ҳолати», «инвестиция қўйилмаларининг мақсадга мувофиқлиги, самарадорлиги ва риск даражасига таъсир қилувчи омиллар мажмуи», «қулай ва барқарор ҳуқуқий режим, хорижий инвесторларга мулкни миллийлаштириш хавфидан кафолатлар берилиши ва унинг ҳуқуқларини камситмайдиган режим яратилиши», «сармоянинг кириб келишини белгиловчи ва инвестиция фаоллиги билан баҳоланадиган объектив иқтисодий, ижтимоий ва табиий воситалар, имкониятлар ва чекловларнинг йиғиндиси» тарзида ифодаланган.

Бундан кўринадики, инвестициявий жозибadorлик корхонанинг молиявий ҳолатини тавсифловчи умумлаштирилган атама ҳамда инвестициялар самарадорлиги ва рентабеллигининг таъминланиши сифатида талқин қилинган. Улар инвестициявий жозибadorликка инвестициялаш объектининг даромадлиги нуқтаи-назаридан қарашган. Бу эса инвестициявий жозибadorликка мулкдан самарали фойдаланиш усули сифатида ёндашилганлигини кўрсатади ва корхона миқёсидаги мазмуни ва моҳиятини ифода этади. Ушбу иқтисодий тушунчани маълум бир корхонага инвестицияларнинг мақсадга мувофиқлигини белгиловчи кўрсаткич сифатида тушунадилар. Бироқ, инвестициявий жозибadorлик, нафақат, корхона, балки тармоқ, алоҳида ҳудуд миқёсида ҳам амал қилади. Шунингдек, инвестициявий жозибadorлик ҳудуд инвестиция муҳитининг ажралмас қисми бўлиб, унга таъсир этувчи барча омиллар ва кўрсаткичлар мажмуи бўлиб, инвестициявий салоҳият ва инвестиция risks (хавф-хатар) даражаси инвестициявий жозибadorликни белгилаб беради. Фикримизча, ушбу атама моҳиятини аниқлашга бўлган ёндашувларда қуйидагиларга ҳам алоҳида эътибор қаратиш мақсадга мувофиқдир:

1. Мол-мулклардан самарали фойдаланиш усули сифатидаги инвестициявий жозибadorлик.
2. Компания молиявий ҳолатини тавсифловчи умумлаштирилган атама сифатидаги инвестициявий жозибadorлик.
3. Ҳудудларга инвестиция киритиш (қўйиш, жойлаштириш) шарт-шароитлари нуқтаи-назаридан инвестициявий жозибadorлик.
4. Ҳудудларнинг иқтисодий салоҳияти ва риск даражаси нуқтаи-назаридан инвестициявий жозибadorлик.
5. Тармоқларга инвестиция киритишнинг самарадорлиги ва барча омилларнинг таъсир этиш даражаси нуқтаи-назаридан инвестициявий жозибadorлик.

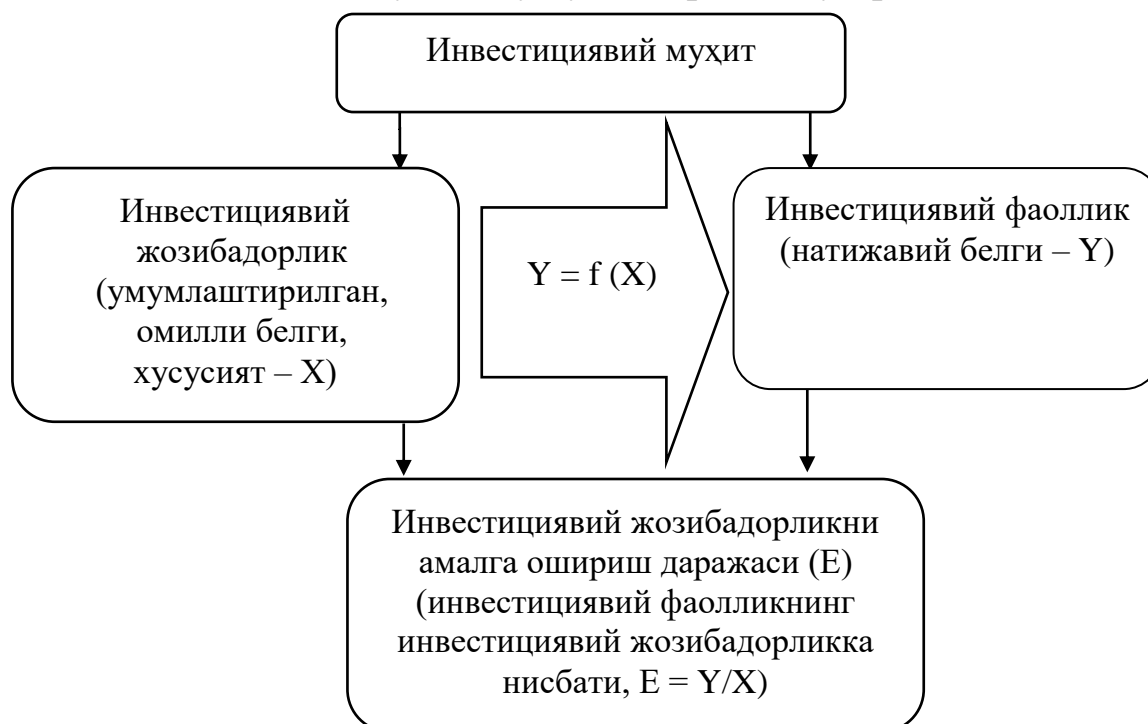
Тўртинчидан, «инвестициявий жозибadorлик»нинг мазмун-моҳиятини

тўғри ва ўз ўрнида (чунки бу тушунчаларнинг ўз ва кўчма маъноларда ҳам ишлатилишини эътибордан четда қолдирмаслик зарур) англаш (тушуниш)да «инвестициявий» ва «жозибадорлик» тушунчаларини бир-биридан ажратилган ҳолда ёки механик тарзда қўшиш йўли билан талқин қилишга йўл қўймаслик зарур. Зеро, бунда ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган ҳолат мантиқ, мантиқий боғлиқлик ва ягона моҳиятни ифодалашдир.

Бешинчидан, «инвестициявий жозибадорлик» тушунчасининг мазмун-моҳияти кўриб чиқиладиган пайтда «инвестициявий салоҳият» ва «инвестициявий муҳит» тушунчаларига ҳам алоҳида эътибор қаратиш лозим. Сабаби, мазкур атамалар бир-бири билан чамбарчас боғлиқ тушунчалар бўлиб, инвестициявий салоҳият инвестиция фаолиятининг ресурс имкониятларини аниқлаб беради ва ушбу ресурслардан фойдаланиш, ўз навбатида, таҳлил қилинаётган объектнинг инвестициявий жозибадорлигига боғлиқ бўлади ва албатта, шарт-шароитлар ва турли омилларни инвестициявий муҳит ҳолатини белгилаб беради. Уларнинг ўзаро боғлиқлигини қуйидаги расм орқали тасвирлаймиз:

1-чизма.

“Инвестициявий жозибадорлик”, “инвестициявий фаоллик” ва “инвестициявий муҳит” тушунчаларининг ўзаро боғлиқлиги*

*Муаллифлар томонидан ишлаб чиқилган.

Олтинчидан, инвестициявий жозибадорлик бу субъектив тушунча

бўлиб, инвесторнинг тури ва унинг мақсадларига боғлиқ бўлади. Инвестициявий муҳит эса нари борса объектив тушунча бўлиб, инвестицияларнинг барча иштирокчиларига таъсир қилувчи тенденцияларни акс эттиради. Бунда шуниси характерлики, инвестициявий салоҳият қанчалик юқори бўлса ва инвестиция фаолияти risks қанчалик паст бўлса, инвестициявий жозибadorлик ҳам шунча юқори бўлади ҳамда бунинг оқибатида инвестициявий фаоллик ҳам ошиб боради.

Фикримизча, инвестициявий жозибadorликни таъминловчи ва уни оширишга хизмат қилувчи асосий омил, айнан, инвестициявий салоҳият ҳисобланади. Бунда мавжуд хом ашё ресурслари, демографик салоҳият, ишлаб чиқариш қувватлари, фан-техника тараққиёти ва инновациялар, ишлаб чиқариш, бозор ва ижтимоий инфратузилмалар, банк ва нобанк тизими, аҳолининг истеъмол талаби ва туризм салоҳияти кабилар ҳудудларнинг инвестициявий жозибadorлигини аниқлаш ва оширишда муҳим аҳамия касб этади (2- чизма).

2- чизма.

Инвестициявий жозибadorликни белгиловчи омиллар

*Муаллифлар томонидан ишлаб чиқилган.

Бир вақтнинг ўзида инвестициялаш билан боғлиқ риск турлари ва улар таъсир даражасининг аниқланиши инвестициялашнинг мақсадга мувофиқлиги ва самарадорлигини таъминлаш орқали инвестициявий жозибадорликни намоён этади.

Хулоса

Барқарор қонунчилик асослари, жумладан, инвесторлар учун инвестициялаш шарт-шароитларини яхшилайдиган, улар ҳуқуқларининг давлат томонидан қафолатланиши, турли солиқ ва божхона имтиёзларининг берилиши, мол-мулкларнинг сақланиши ва маблағлардан фойдаланишни кўзда тутувчи қафолатлар, барча турдаги инвестицияларнинг давлат томонидан ҳимоя қилиниши инвестициявий жозибадорликни таъминлаш ва оширишда ҳал қилувчи рол ўйнайди.

Шундай қилиб, инвестициявий жозибадорлик инвестицияларни ўзига жалб этишликни англатади ва бунда инвестициявий салоҳият, инвестициялаш rischi даражаси ҳамда барқарор қонунчилик асослари ҳолати орқали намоён бўлади. Бироқ, инвестициявий жозибадорликни оширишнинг муҳим омилларидан бири бу – инвестициявий стратегиядир. Мазкур стратегия корхонада барқарор юқори фойда даражасини, буюртмалар портфелининг ўсишини, ликвидлилик ва муқобил риск даражасининг сақланишини таъминлашга қаратилган инвестиция ресурсларидан оқилона фойдаланишнинг узок муддатли бош дастуридир. Хорижий инвестицияларни фаол жалб қилиш ва ички инвестиция ресурсларини рағбатлантиришни назарда тутувчи хорижий ва маҳаллий инвестицияларни жалб қилишнинг ҳудудий стратегиясини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Бунда инвестициявий стратегиянинг амалга оширилиш даври ва мақсадлари, асосий вазибалари ва устувор йўналишларини белгилаш ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

Бугунги кунда Ўзбекистоннинг халқаро рейтинг ва индекслардаги, жумладан, Иқтисодий эркинлик индекси ва Глобал инновация индексидаги ўрнини яхшилаш инвестициявий жозибадорликни оширишнинг асосий омили ҳисобланади. Глобал инновацион индексдаги асосий кўрсаткичлардан бири технопарклар фаолияти ҳисобланади-ки, улар илм-фан, таълим ва ишлаб чиқаришни илмий муассасалар, лойиҳа конструкторлик бюролари, ўқув юртлари, ишлаб чиқариш (хизмат кўрсатиш) корхоналари бирлашмаси кўринишида ҳудудий уюштириш шакли сифатида юқори малака ва тажрибага эга бўлган мутахассисларнинг бир жойга тўпланиши натижасида илмий-техника ва технология ишланмаларини

яратиш ва уларни қўллашни жадаллаштиришни назарда тутати.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида. ЎРҚ-598-сон 25.12.2019. (lex.uz).
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон «2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги Фармони. 26-мақсад (lex.uz).
3. Доклад о мировых инвестициях 2022. Конференция Организации Объединенных Наций по Торговле и развитию ЮНКТАД. Международные налоговые реформы и устойчивые инвестиции. – Женева, 2022 год. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_overview_ru.pdf.
4. Ўзбек тилининг изоҳли луғати: 80 000 дан ортиқ сўз ва сўз бирикмаси. Таҳрир ҳайъати Т.Мирзаев (раҳбар) ва бошқ. – Т.: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, 2008. – Б. 206.
5. Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси. «И» ҳарфи. – Т.: ЎМЭ давлат илмий нашриёти. 2002. 4-том. – Б. 160.
6. Шарп У., Александр Г., Бейли Дж. Инвестиции: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2001. – С. 979.
7. Макконнелл, Кэмпбелл Р. Экономикс (принципы, проблемы и политика). Пер. с англ. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. Под общ. ред. А.А. Пороховский. – М.: Республика, 1992. – С. 388.
8. Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус. Экономика: Пер. с англ. – М.: БИНОМ, Лаборатория Базовых Знаний, 1997. – С. 783.
9. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег: пер. с англ. – М.: Гетос АРВ, 1999. – С. 352.
10. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 80 000 дан ортиқ сўз ва сўзлар бирикмаси. А. Мадвалиев таҳрири остида. – Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси. Давлат илмий нашриёти, 1-жилд, 2017. – 99 б.